

TEISINGUMO TEISMO (trečioji kolegija) SPRENDIMAS

2006 m. lapkričio 30 d.*

Sujungtose bylose C-376/05 ir C-377/05

dėl *Bundesgerichtshof* (Vokietija) 2005 m. liepos 26 d. sprendimais, kuriuos Teisingumo Teismas gavo 2005 m. spalio 12 d., pagal EB 234 straipsnį pateiktų prašymų priimti prejudicinį sprendimą bylose

A. Brünsteiner GmbH (C-376/05),

Autohaus Hilgert GmbH (C-377/05)

prieš

Bayerische Motorenwerke AG (BMW),

* Proceso kalba: vokiečių.

TEISINGUMO TEISMAS (trečioji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas A. Rosas, teisėjai J. Malenovský, A. Borg Barthet, U. Lõhmus ir A. Ó Caoimh (pranešėjas),

generalinis advokatas L. A. Geelhoed,
posėdžio sekretorė K. Sztranc-Slawiczek, administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2006 m. rugsėjo 7 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- *A. Brünsteiner GmbH ir Autohaus Hilgert GmbH*, atstovaujamų *Rechtsanwälte* F. C. Genzow ir C. Bittner,
- *Bayerische Motorenwerke AG (BMW)*, atstovaujamos *Rechtsanwalt* R. Bechtold,
- Europos Bendrijų Komisijos, atstovaujamos A. Whelan, K. Mojzesowicz ir M. Schneider,

susipažinęs su 2006 m. rugsėjo 28 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

- ¹ Prašymai priimti prejudicinį sprendimą pateikti dėl 1995 m. birželio 28 d. Komisijos reglamento (EB) Nr. 1475/95 dėl Europos Bendrijų steigimo sutarties (81) straipsnio 3 dalies taikymo kai kurioms transporto priemonių distribucijos ir techninės priežiūros paslaugų teikimo po pardavimo susitarimų rūšims (OL L 145, 1995, p. 25) 5 straipsnio 3 dalies ir dėl 2002 m. liepos 31 d. Komisijos reglamento (EB) Nr. 1400/2002 dėl Sutarties 81 straipsnio 3 dalies taikymo vertikalių susitarimų ir suderintų veiksmų rūšims motorinių transporto priemonių sektoriuje (OL L 203, 2002, p. 30) 4 straipsnio išaiškinimo.
- ² Šie prašymai buvo pateikti nagrinėjant bylas tarp *A. Brünsteiner GmbH* (toliau – *Brünsteiner*) ir *Autohaus Hilgert GmbH* (toliau – *Hilgert*) ir *Bayerische Motorenwerke AG* (toliau – *BMW*) dėl šios bendrovės susitarimų su *Brünsteiner* ir *Hilgert* (toliau – ieškovės pagrindinėse bylose) dėl *BMW* markės transporto priemonių distribucijos Vokietijoje nutraukimo, apie tai įspėjus prieš vienerius metus, teisėtumo.

Teisinis pagrindas

- ³ Reglamento Nr. 1475/95 devynioliktoje konstatuojamojoje dalyje nustatyta:

„5 straipsnio 2 dalies 2 ir 3 punktuose bei 5 straipsnio 3 dalyje nustatyti minimalūs reikalavimai išimčiai, susijusiai su distribucijos ir techninės priežiūros paslaugų

teikimo po pardavimo susitarimų galiojimo laikotarpiu bei jų galiojimo nutraukimu, nes bendras prekybos agento investicijų, skirtų susitarime numatytų gaminių distribucijai ir priežiūrai pagerinti, ir trumpalaikio susitarimo arba susitarimo, kurį galima greitai nutraukti, poveikis pasireiškia tuo, kad labai padidina prekybos agento priklausomybę nuo tiekėjo. Tačiau siekiant netrukdyti plėsti veiksmingų distribucijos struktūrų, tiekėjas turėtų turėti teisę nutraukti susitarimus atsiradus būtinybei pertvarkyti visą distribucijos tinklą arba didelę jo dalį. <...>“ (Neoficialus vertimas)

- 4 Reglamento Nr. 1475/95 1 straipsnyje nurodyta, kad EB 81 straipsnio 1 dalyje nustatytas draudimas netaikomas susitarimams, pagal kuriuos tiekėjas įpareigoja įgaliojimą prekybos agentą platinti susitarime nurodytus gaminius apibrėžtoje teritorijos dalyje ir įsipareigoja šioje teritorijos dalyje tik jam vienam tiekti transporto priemonės ir atsargines dalis.
- 5 Pagal šio reglamento 4 straipsnio 1 dalį, prekybos agento įsipareigojimas laikytis minimalių distribucijos ir paslaugų teikimo po pardavimo reikalavimų, ypač susijusių su komercinėje veikloje naudojama įranga arba susitarime nurodytų gaminių remontu ir priežiūra, neklaido taikyti šios išimtys.
- 6 Reglamento Nr. 1475/95 5 straipsnio 2 dalyje ir 3 dalies pirmosios pastraipos pirmoje įtraukoje nustatyta:

„2. Jeigu prekybos agentas pagal 4 straipsnio 1 dalį yra įsipareigojęs gerinti distribucijos bei paslaugų teikimo po pardavimo struktūras, išimtis taikoma su sąlyga, kad:

<...>

- 2) susitarimas sudarytas ne trumpesniai kaip penkerių metų laikotarpiui, o jeigu sudarytas neribotam laikotarpiui, abiem šalims nustatytas įprastas bent dvejų metų pranešimo apie susitarimo nutraukimą laikotarpis; <...>

<...>

3. Išimties suteikimo sąlygos, nustatytos 1 ir 2 dalyse, nedaro įtakos:

- tiekėjo teisei nutraukti susitarimą pranešus apie tai iš anksto bent prieš vienerius metus, jeigu atsiranda būtinybė pertvarkyti visą distribucijos tinklą arba didelę jo dalį“. (Neoficialus vertimas)

- 7 Savo aiškinamajame leidinyje dėl Reglamento Nr. 1475/95 Europos Bendrijų Komisija, atsakydama į 16 klausimo a punktą „Ar įmanoma nutraukti susitarimą prieš terminą?“, nurodo:

„Gamintojas turi teisę nutraukti susitarimą prieš terminą (iš anksto pranešdamas apie susitarimo nutraukimą prieš vienerius metus), jei jis turi pertvarkyti savo distribucijos tinklą arba didelę jo dalį. Dėl būtinybės pertvarkyti susitariama bendru šalių susitarimu, arba, jei prekybos agentas to prašo, jį nustato trečioji šalis – ekspertas arba arbitras. Kreipimasis į trečiąją šalį – ekspertą arba arbitrą – neatima iš šalių teisės kreiptis į nacionalinę teisimą pagal nacionalinę teisę (5 straipsnio 3 dalis). Kai tiekėjas susitarime pasilieka teisę vienašališkai nutraukti susitarimą, viršydamas reglamente nustatytas ribas, jis automatiškai praranda teisę į grupinę išimtį (6 straipsnio 1 dalies 5 punktas (žr. 1.2 skyrių).

Ši galimybė nutraukti susitarimą prieš terminą buvo suteikta, kad gamintojas galėtų lanksčiai pritaikyti savo distribucijos struktūrą (19 konstatuojamoji dalis). Būtinybė pertvarkyti distribucijos tinklą gali atsirasti dėl konkurentų veiksmų arba dėl ekonominių aplinkybių raidos, kurią gali sukelti gamintojo vidaus sprendimai arba išoriniai įvykiai, pavyzdžiui, įmonės, kurioje įdarbinama daug tam tikros vietovės darbininkų, veiklos nutraukimas. Kadangi yra daugybė galinčių susiklostyti aplinkybių, nerealų tikėtis išvardyti visus galimus pertvarkymo motyvus.

Tik ištyrus konkrečią gamintojo tinklo organizacinę struktūrą kiekvienu konkrečiu atveju galima nuspręsti, ar pertvarkoma „didelė“ tinklo dalis. „Didelė“ tinklo dalis bendrai apima ekonominį ir geografinį aspektus, kurie gali būti susiję su visu atitinkamos valstybės narės tinklu arba su jo dalimi. Bet kuriuo atveju gamintojas privalo susitarti su trečiąja šalimi – ekspertui arba arbitrai – arba su savo prekybos agentu, su kuriuo nutraukiama distribucijos sutartis, nesikonsultuodamas su kitais netiesiogiai prekybos agentais, kuriems toks nutraukimas turėtų įtakos.“ (Neoficialus vertimas)

⁸ Nuo 2002 m. spalio 1 d. Reglamentą Nr. 1475/95 pakeitė Reglamentas Nr. 1400/2002.

⁹ Pagal šio reglamento dvyliktą konstatuojamąją dalį:

„Nepaisant atitinkamų įmonių užimamos rinkos dalies, šis reglamentas netaikomas tam tikrus griežtus antikonkurencinius suvaržymus (pagrindinius apribojimus) apimantiems vertikaliems susitarimams, kurie iš esmės pastebimai riboja kon-

kurenciją užimant net ir mažas rinkos dalis ir kurie nėra būtini pirmiau minėtam teigiamam poveikiui pasiekti. Pirmiausia tai taikoma vertikaliesiems susitarimams, apimantiems apribojimus, tokius kaip mažiausios arba nustatytos perpardavimo kainos apribojimai, ir, su tam tikromis išimtimis, teritorijos, kurioje arba vartotojų, kuriems platintojas ar remontininkas gali parduoti sutarties prekes arba paslaugas, apribojimai. Šiems susitarimams neturėtų būti taikomos išimtys.“

- 10 Pagal paminėto reglamento trisdešimt šesktą konstatuojamąją dalį:

„(Reglamentas Nr. 1475/95) taikomas iki 2002 m. rugsėjo 30 d. Siekiant, kad visi subjektai turėtų laiko pritaikyti vertikalius susitarimus, kurie turi atitikti tą reglamentą, kuris dar liktų galioti pasibaigus jame numatytos išimties galiojimo laikui, tikslinga, kad pereinamasis laikotarpis tiems susitarimams būtų taikomas iki 2003 m. spalio 1 d. ir per tą laiką susitarimams jau būtų taikoma išimtis draudimui, nustatytam 81 straipsnio 1 dalyje.“

- 11 Reglamento Nr. 1400/2002 4 straipsnio „Pagrindiniai apribojimai“ 1 dalies pirmajame sakinyje nustatyta, kad išimtis netaikoma vertikaliesiems susitarimams, kuriais tiesiogiai arba netiesiogiai, pavieniui ar bendrai su kitais veiksniais siekiama vieno ar kelių šioje nuostatoje nustatytų apribojimų.

- 12 Pagal to paties reglamento 10 straipsnį:

„81 straipsnio 1 dalyje nustatytas draudimas nuo 2002 m. spalio 1 d. iki 2003 m. rugsėjo 30 d. netaikomas susitarimams, jau galiojantiems 2002 m. rugsėjo 30 d. ir

kurie neatitinka šiame reglamente numatytų išimties taikymo sąlygų, tačiau atitinka Reglamente (EB) Nr. 1475/95 numatytas išimties taikymo sąlygas.“

- 13 Savo aiškinamajame leidinyje dėl Reglamento Nr. 1400/2002 Komisija, atsakydama į 20 klausimą „Kaip pereinamuoju laikotarpiu nutraukti Reglamentą Nr. 1475/95 atitinkančius susitarimus?“, nurodo:

„Reglamento Nr. 1475/95 galiojimo pasibaigimas 2002 m. rugsėjo 30 d. ir jo pakeitimas nauju reglamentu nereiškia, kad distribucijos tinklą reikia *de facto* pertvarkyti. Tačiau įsigaliojus naujam reglamentui, transporto priemonių gamintojas gali nuspręsti pertvarkyti didelę savo distribucijos tinklo dalį. Siekiant laikytis Reglamento Nr. 1475/95 ir pasinaudoti pereinamuoju laikotarpiu, išankstinis pranešimas apie susitarimo nutraukimą turi būti pateikimas prieš dvejus metus, išskyrus atvejus, kai dėl pertvarkos jau buvo nuspręsta arba atsiranda pareiga atlyginti žalą.“

- 14 Be to, atsakymo į 68 minėto leidinio klausimą „Ar reglamentas numato minimalaus pranešimo apie susitarimo nutraukimą laikotarpį?“ ketvirtojoje pastraipoje nurodyta:

„Būtinybė pertvarkyti distribucijos tinklą yra objektyvus dalykas ir tai, kad tiekėjas nusprendžia, kad tokia pertvarka būtina, ginčo atveju neišsprendžia šio klausimo. Tokiu atveju ši klausimą, atsižvelgdamas į aplinkybes, turi išspręsti nacionalinis teismas arba arbitras.“

Pagrindinės bylos ir prejudiciniai klausimai

- 15 1996 m. ieškovės pagrindinėse bylose su *BMW* sudarė sutartį dėl pastarosios pagamintų automobilių distribucijos. Šios sutarties 11.6 straipsnyje numatyta:

„11.6. Sutarties nutraukimas dėl distribucijos tinklo pertvarkymo

Jei yra būtina pertvarkyti visą *BMW* distribucijos tinklą ar jo dalį, *BMW* gali nutraukti sutartį apie tai iš anksto įspėjus prieš 12 mėnesių.

Tai taikytina ir tuo atveju, jei iš esmės pasikeičia su šia sutartimi susijusi teisinė situacija.“

- 16 2002 m. rugsėjo mėn. *BMW* nutraukė visas savo Europos tinklo distribucijos sutartis nuo 2003 m. rugsėjo 30 d., motyvuodama tuo, kad Reglamentu Nr. 1400/2002 buvo padaryta esminių teisinių ir struktūrinių pakeitimų automobilių distribucijos sektoriuje. Vėliau *BMW* su dauguma jos ankstesnių platintojų sudarė naujas sutartis, kurios įsigaliojo nuo 2003 m. spalio 1 d. ir buvo suderintos su Reglamento Nr. 1400/2002 reikalavimais.
- 17 Ieškovėms pagrindinėse bylose nebuvo pasiūlyta sudaryti tokias sutartis. Todėl jos, ginčydamos tokio distribucijos sutarčių nutraukimo teisėtumą, pateikė Vokietijos teismuose ieškinius, nurodydamos, kad nutraukti sutartis buvo galima tik pasibaigus dvejų metų įspėjimo terminui, t. y. 2004 m. rugsėjo 30 dieną.

- 18 2004 m. vasario 26 d. *Oberlandesgericht München* apeliacinius skundus atmetė, motyvuodamas, kad atsiradus su Reglamento Nr. 1400/2002 priėmimu susijusiems pakeitimams buvo būtina pertvarkyti *BMW* distribucijos tinklą. Šio teismo nuomone, konkurencijos ribojimas, kuris iki šiol buvo suderinamas su Reglamentu Nr. 1475/95, tapo pagrindiniu apribojimu Reglamento Nr. 1400/2002 4 straipsnio prasme, nes, net ir nenutraukus sutarčių 2003 m. rugsėjo 30 d., visos šių sutarčių sąlygos, ribojančios konkurenciją, būtų tapusios niekinės nuo 2003 m. spalio 1 dienos. *BMW* nebūtų buvę prasmės sudaryti sutartis, kuriose nebūtų konkurenciją ribojančių sąlygų, t. y. jokios distribucijos sutarties, net jei jos būtų sudarytos iki 2004 m. rugsėjo 30 d., jei jos pagal nacionalinę teisę būtų tapusios niekinės.
- 19 Ieškovės pagrindinėse bylose pateikė kasacinį skundą *Bundesgerichtshof* dėl šių sprendimų.
- 20 Savo sprendimais kreiptis su prašymu priimti prejudicinį sprendimą šis teismas, pažymėdamas, kad, remiantis Komisijos aiškinamajame leidinyje dėl Reglamentų Nr. 1475/95 ir Nr. 1400/2002 taikytu siaurinanuoju aiškinimu, pertvarkymo būtinybė negali būti pateisinta vien tik Reglamento Nr. 1400/2002 įsigaliojimu, bet turi būti pateisinta ir ekonominiais veiksniais, mano, kad šio reglamento įsigaliojimas neišvengiamai sukelia pasekmių vidinei distribucijos sistemos struktūrai. Taigi ne vien tik dėl ekonominių, bet ir dėl teisinių motyvų tampa privaloma pertvarkyti distribucijos tinklą. Be to, distribucijos sistema yra šio tinklo struktūrinis elementas. Galiausiai, Reglamento Nr. 1400/2002 nulemti pakeitimai buvo nežinomos apimtys, nes jis panaikino išimtį iki tol paplitusiai išimtinio ir pasirinktinės distribucijos kombinacijai. Gamintojai turėjo pasirinkti tarp šių dviejų sistemų. Esant pasirinktinei distribucijai, kuri faktiškai visada ir buvo pasirenkama, teritorijos apribojimai ir prekybos agentų teritorijos apsauga nebeleidžiama. Be to, turi būti atskirtas pardavimas ir paslaugos, teikiamos po pardavimo, o dėl to prekių ženklo išskirtinumas sumažėja.

- 21 Taigi jei gamintojas nepakeičia savo sutarčių ar jų nenutraukia ir nepasirašo naujų sutarčių prieš pasibaigiant pereinamajam laikotarpiui, visos konkurenciją ribojančios sąlygos, remiantis EB 81 straipsniu, tampa niekinės nuo 2003 m. spalio 1 d., nes dalis Reglamente Nr. 1475/95 leidžiamų apribojimų patenka į pagrindinius apribojimus Reglamento Nr. 1400/2002 4 straipsnio prasme, kartu panaikinant visas paminėtų sutarčių konkurenciją ribojančių sąlygų išimtis. Tai distribucijos tinklo viduje sudarytų sąlygas dvejopai teisinei situacijai, kurioje platintojai, kurie nėra pasiruošę suderinti savo sutarčių su nauju reglamentu, būtų laisvesni nei kiti. Gamintojas negalėtų sutikti su tokiais sunkumais, net jei jie truktų tik vienerius metus.
- 22 Esant šioms aplinkybėms prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas net klausia, ar distribucijos sutarčių nutraukimo teisėtumo klausimas realiai netenka prasmės. Pagal nacionalinę teisę konkurenciją ribojančių sąlygų negaliojimas lemia visą aptariamų sutarčių negaliojimą nuo 2003 m. spalio 1 dienos. Šio teismo teigimu, Komisijos aiškinamajame leidinyje dėl Reglamento Nr. 1400/2002 pateikti paaiškinimai prieštarauja tokioms pasekmėms ir reiškia siaurą Reglamento Nr. 1400/2002 4 straipsnio aiškinimą.
- 23 Atsižvelgęs į šias aplinkybes, *Bundesgerichtshof* nusprendė sustabdyti bylų nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos su abiem nagrinėjamomis bylomis susijusius prejudicinius klausimus:

„1. Ar (Reglamento Nr. 1475/95) 5 straipsnio 3 dalies (pirmosios pastraipos) (pirmą) įtrauką reikia aiškinti taip, kad būtinybė pertvarkyti visą distribucijos tinklą ar didelę jo dalį ir su tuo susijusi gamintojo teisė nutraukti sutartis su prekybos agentais, juos apie tai informavus prieš vienerius metus, be kita ko, gali

kilti dėl to, kad (Reglamento Nr. 1400/2002) įsigaliojimas pareikalavo esminių distribucijos sistemos, kurią iki tol įgyvendindavo gamintojas ir jo prekybos agentai, pagrįstos (Reglamentu Nr. 1475/95) ir leistos pagal jį, pakeitimų?

2. Jei atsakymas į pirmąjį klausimą būtų neigiamas, ar (Reglamento Nr. 1400/2002) 4 straipsnį reikėtų aiškinti taip, kad išimtiniais atvejais dėl distribucijos sutartyse numatytų konkurencijos apribojimų, kurie pagal šio reglamento nuostatas yra pagrindiniai konkurencijos apribojimai („juodasis draudžiamų sąlygų sąrašas“), pasibaigus vienerių metų pereinamajam laikotarpiui, numatytam Reglamento 10 straipsnyje (2003 m. rugsėjo 30 d.), nebuvo panaikinta draudimo išimtis, numatyta EB 81 straipsnio 1 dalyje, visoms distribucijos sutartyse numatytiems konkurencijos apribojimams, jei tokia distribucijos sutartis buvo sudaryta dar galiojant (Reglamentui (EB) 1475/95) pagal šio reglamento reikalavimus ir taikant jame numatytą išimtį? Ar tai taikoma ir tuomet, kai pagal Bendrijos teisę visų konkurenciją ribojančių sutarčių nuostatų negaliojimas pagal nacionalinę teisę lemia visos distribucijos sutarties negaliojimą?“

- ²⁴ 2006 m. sausio 18 d. Teisingumo Teismo pirmininko nutartimi, kad būtų bendrai vykdomos rašytinė bei žodinė proceso dalys ir priimtas galutinis sprendimas, bylos C-376/05 ir C-377/05 buvo sujungtos.

Dėl prejudicinių klausimų

Pirminės pastabos

- ²⁵ Savo rašytinėse pastabose Teisingumo Teismui ir per posėdį *BMW* ginčijo Reglamento Nr. 1475/95 5 straipsnio 2 ir 3 dalių galiojimą, iš esmės motyvuodama

tuo, kad jos prieštarauja EB 81 straipsnio 3 daliai būtent dėl to, kad jomis grupinės išimties taikymas siejamas su papildomais konkurencijos ribojimais, kurie nėra nei būtini, nei suteikia naudą vartotojams, ir dėl to, kad jos grindžiamos socialinės tvarkos nuostatomis, neatsižvelgiant į konkurenciją.

²⁶ Pagal Teisingumo Teismo praktiką, tik prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi apibrėžti klausimų, kuriuos jis ketina pateikti Teisingumo Teismui, dalyką. Iš tikrųjų tik nagrinėjantys bylą nacionaliniai teismai, atsakingi už sprendimo priėmimą, atsižvelgdami į konkrečios bylos ypatumus, turi įvertinti, ar jo sprendimui būtinas prejudicinis sprendimas, ir nustatyti Teisingumo Teismui pateikiamų prejudicinių klausimų svarbą (šiuo klausimu žr. 1999 m. kovo 16 d. Sprendimo *Castelletti*, C-159/97, Rink. p. I-1597, 14 punktą ir 2006 m. liepos 6 d. Sprendimo *Kersbergen-Lap ir Dams-Schipper*, C-154/05, Rink. p. I-6249, 21 punktą).

²⁷ Savo prašymais priimti prejudicinį sprendimą nacionalinis teismas tik nori, kad būtų išaiškintos Reglamento Nr. 1475/95 5 straipsnio 2 ir 3 dalių nuostatos. Jis nenurodo, kad abejoja šių nuostatų teisėtumu arba kad toks klausimas buvo jam pateiktas nagrinėjant pagrindines bylas.

²⁸ Kadangi EB 234 straipsnis nenumato apskundimo galimybės nacionalinio teismo nagrinėjamos bylos šalims, šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas neturėtų vertinti Bendrijos teisės teisėtumo vien tik dėl to, kad ši klausimą rašytinėse pastabose jam pateikė viena iš šių šalių (šiuo klausimu žr. sprendimus: 2000 m. liepos 6 d. *ATB ir kt.*, C-402/98, Rink. p. I-5501, 30 ir 31 punktas ir 2006 m. sausio 10 d. *IATA ir ELFAA*, C-344/04, Rink. p. I-403, 28 punktą).

- 29 Atitinkamai, kaip teisingai per posėdį teigė Komisija, nebereikia nagrinėti *BMW* pateikto Reglamento Nr. 1475/95 5 straipsnio 2 ir 3 dalių nuostatų teisėtumo klausimo.

Dėl pirmojo klausimo

- 30 Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar Reglamento Nr. 1400/2002 įsigaliojimas pareikalavo viso tiekėjo distribucijos tinklo ar didelės jo dalies pertvarkymo Reglamento Nr. 1475/95 5 straipsnio 3 dalies pirmosios pastraipos pirmos įtraukos prasme ir dėl to pateisino šioje nuostatoje numatytos teisės nutraukti sutartį apie tai informuojant prieš vienerius metus taikymą.
- 31 Reikia priminti, kad 2006 m. rugsėjo 7 d. Sprendime *Vulcan Silkeborg* (C-125/05, Rink. p. I-7637) Teisingumo Teismas jau atsakė į šį klausimą, nuspręsdamas, kad nors vien dėl Reglamento Nr. 1400/2002 įsigaliojimo netapo būtina pertvarkyti tiekėjo distribucijos tinklą Reglamento Nr. 1475/95 5 straipsnio 3 dalies pirmosios pastraipos pirmos įtraukos prasme, vis dėlto įsigaliojus šiam reglamentui, atsižvelgiant į konkrečias kiekvieno tiekėjo distribucijos tinklo organizacinės struktūros ypatybes, galėjo prireikti padaryti tokių svarbių pakeitimų, kad jie gali būti laikomi tikra tinklo pertvarka šios nuostatos prasme.
- 32 Šiuo požiūriu Teisingumo Teismas to paties sprendimo 59–61 punktuose taip pat pabrėžė, kad, nors Reglamentas Nr. 1400/2002 padarė esminių Reglamente Nr. 1475/95 nustatytos grupinės išimties suteikimo tvarkos pakeitimų, galimi distribucijos sutarčių pakeitimai, kuriuo gali atlikti tiekėjai, siekdami, kad šioms sutartims ir toliau būtų taikoma grupinė išimtis, galėjo būti padaryti paprasčiausiai

suderinant galiojančius susitarimus per iki Reglamento Nr. 1400/2002 10 straipsnyje numatyto taikymo pasibaigimo šiam tikslui nustatytą pereinamąjį laikotarpį. Toks taikymas automatiškai nesukuria nei būtinybės pagal galiojančią nacionalinę teisę nutraukti šias sutartis, nei bet kuriuo atveju būtinybės pertvarkyti visą minėtą distribucijos tinklą arba didelę jo dalį.

33 Kaip Teisingumo Teismas nusprendė Sprendimo *Vulcan Silkeborg* 64 punkte, nacionaliniai teismai arba arbitražo institucijos, atsižvelgdami į visas konkrečias ginčo, kurį jie nagrinėja, aplinkybes, turi įvertinti, ar tiekėjo padaryti pakeitimai Reglamento Nr. 1475/95 5 straipsnio 3 dalies pirmosios pastraipos pirmos įtraukos prasme yra viso jo distribucijos tinklo ar didelės jo dalies pertvarkymas ir ar ji buvo būtina įsigaliojus Reglamentui Nr. 1400/2002.

34 Šiuo požiūriu Teisingumo Teismas to paties sprendimo 29 ir 30 punktuose patikslino, kad „viso tinklo ar didelės jo dalies pertvarkymas“ pagal minėto 5 straipsnio 3 dalies pirmosios pastraipos pirmą įtrauką reikalauja didelio tiekėjo distribucijos struktūros materialinio ir geografinio pakeitimo, kuris gali būti susijęs, pavyzdžiui, su šių struktūrų pobūdžiu arba forma, tikslu, vidaus uždavinių paskirstymu tokiose struktūrose, gaminių tiekimo ir paslaugų teikimo būdais, jose veikiančių dalyvių skaičiumi ar kokybe bei jų geografine apimtimi.

35 Priešingai nei šioje byloje teigia ieškovės pagrindinėse bylose, jei niekas to nenumato, taip pat negalima atmesti galimybės, kad tokią pertvarką gali lemti distribucijos sutarčių sąlygų pakeitimas įsigaliojus naujam išimties įtvirtinančiam reglamentui. Teisingumo Teismas minėto sprendimo *Vulcan Silkeborg* 54 punkte nusprendė, kad Reglamente Nr. 1400/2002 buvo padaryti esminiai pakeitimai, palyginti su Reglamente Nr. 1475/95 nustatyta grupinės išimties suteikimo tvarka – jame buvo

nustatytos griežtesnės išimties taikymo tam tikriems konkurencijos apribojimams, uždraustiems EB 81 straipsnio 1 dalimi, taisyklės nei tos, kurios buvo nustatytos Reglamente Nr. 1475/95.

³⁶ Dėl Reglamento Nr. 1475/95 5 straipsnio 3 dalies pirmosios pastraipos pirmoje įtraukoje numatytos sąlygos, susijusios su pertvarkos „būtinybe“, Teisingumo Teismas minėto sprendimo *Vulcan Silkeborg* 37 punkte nurodė, kad ši sąlyga reikalauja, jog pertvarka būtų pakankamai pateisinama ekonominio veiksmingumo motyvais, pagrįstais objektyviomis tiekėjo bendrovės viduje susiklosčiusiomis arba išorinėmis aplinkybėmis, dėl kurių, atsižvelgiant į tiekėjo konkurencinę aplinką, skubiai neatlikus distribucijos tinklo pertvarkos, gali būti pažeistas šio tinklo struktūrų veiksmingumas.

³⁷ Taigi, priešingai nei teigia Komisija, vien to, kad tiekėjas, remdamasis savo subjektyviu distribucijos tinklo verslo aplinkybių vertinimu, mano, kad būtina jį pertvarkyti, nepakanka siekiant įrodyti tokios pertvarkos būtinybę Reglamento Nr. 1475/95 5 straipsnio 3 dalies pirmosios pastraipos pirmos įtraukos prasme. Tačiau šiuo atžvilgiu yra svarbios galinčios atsirasti nepalankios ekonominės pasekmės, kurias patirtų tiekėjas, jei jis nutrauktų distribucijos sutartį, iš anksto pranešdamas apie sutarties nutraukimą prieš dvejus metus (minėto sprendimo *Vulcan Silkeborg* 38 punktas).

³⁸ Todėl į pirmąjį klausimą reikia atsakyti, kad vien dėl Reglamento Nr. 1400/2002 įsigaliojimo neatsirado būtinybė pertvarkyti tiekėjo distribucijos tinklą Reglamento Nr. 1475/95 5 straipsnio 3 dalies pirmosios pastraipos pirmos įtraukos prasme. Tačiau įsigaliojus šiam reglamentui, atsižvelgiant į konkrečias kiekvieno tiekėjo distribucijos tinklo organizavimo ypatybes, galėjo prireikti padaryti tokių esminių pakeitimų, kurie būtų laikomi tikra tinklo pertvarka šios nuostatos prasme. Nacionaliniai teismai ir arbitražo institucijos turi įvertinti, ar, atsižvelgiant į visas konkrečias ginčo, kurį jie nagrinėja, aplinkybes, tai yra tikra tinklo pertvarka.

Dėl antrojo klausimo

39 Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar tai, kad distribucijos sutartis, atitinkanti Reglamente Nr. 1475/95 numatytas išimties sąlygas, numato konkurencijos apribojimą, kurį draudžia Reglamento Nr. 1400/2002 4 straipsnis, būtinai reiškia, kad, pasibaigus pastarojo reglamento 10 straipsnyje numatytam pereinamajam laikotarpiui, jame numatyta grupinė išimtis nebetaikoma visiems konkurencijos apribojimams, esantiems tokioje sutartyje, ypač kai pagal nacionalinę teisę dėl to visa ši sutartis tampa negaliojanti.

40 Iš nacionalinio teismo sprendimo išplaukia, kad šis klausimas buvo pateiktas dėl to atvejo, kai sutarties nutraukimas, apie tai įspėjant prieš vienerius metus po Reglamento Nr. 1400/2002 įsigaliojimo, t. y. *BMW* atvejis, yra traktuojamas kaip prieštaraujantis Reglamento Nr. 1475/95 5 straipsnio 3 dalies pirmosios pastraipos pirmai įtraukai. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nuomone, jeigu tokia sutartis, kai jos teisėtai nenutraukia tiekėjas, pagal nacionalinę teisę bet kokių atveju yra pripažįstama negaliojančia nuo 2003 m. spalio 1 d., ji bet kuriuo atveju, kaip to prašo ieškovės pagrindinėse bylose, negali būti įgyvendinama laikotarpiu iki 2004 m. rugsėjo 30 dienos. Todėl šis teismas klausia, ar Reglamento Nr. 1400/2002 4 straipsnis išimties tvarka neturėtų būti aiškinamas taip, kad tokiu atveju ši nuostata palieka grupinės išimties taikymą tokiais sutarčiais.

41 Iš atsakymo į pirmąjį klausimą išplaukia, kad Reglamento Nr. 1400/2002 įsigaliojimas tam tikrais atvejais gali pateisinti teisės nutraukti sutartį, apie tai įspėjus prieš vienerius metus, kaip tai numatyta Reglamento Nr. 1475/95 5 straipsnio 3 dalies pirmosios pastraipos pirmoje įtraukoje, taikymą. Tačiau, kaip yra pažymėta šio sprendimo 38 punkte, tik prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas privalo įvertinti, atsižvelgdamas į visas konkrečias ginčo, kurį jis nagrinėja, aplinkybes, ar šioje nuostatoje numatytos sąlygos buvo įgyvendintos pagrindinėse bylose.

- 42 Kadangi negali būti atmesta tai, kad sutarčių nutraukimas, apie tai išpėjus prieš vienerius metus, kaip yra šiuo atveju, neįgyvendina sąlygų, šiomis aplinkybėmis reikia, siekiant pateikti šiam teismui visą informaciją, kuri gali būti panaudota nagrinėjant bylą, taip pat atsakyti ir į antrąją klausimą (šiuo klausimu žr. 2004 m. balandžio 29 d. Sprendimo *Weigel*, C-387/01, Rink. p. I-4981, 44 punktą ir 2006 m. vasario 21 d. Sprendimo *Ritter-Coulais*, C-152/03, Rink. p. I-1711, 29 punktą).
- 43 Šiuo požiūriu reikia priminti, kad Reglamento Nr. 1400/2002 10 straipsniu, kaip tai išplaukia iš trisdešimt šeštos šio reglamento konstatuojamosios dalies, siekiama nustatyti pereinamąjį laikotarpį, kad visi subjektai turėtų laiko suderinti su šiuo reglamentu Reglamentą Nr. 1475/95 atitinkančias sutartis, kurios dar galiojo nutraukus jo taikymą. Siekiant šio tikslo šioje nuostatoje numatyta, kad EB 81 straipsnio 1 dalyje numatytas draudimas netaikomas tokioms sutartims laikotarpiu nuo 2002 m. spalio 1 d. iki 2003 m. rugsėjo 30 dienos.
- 44 Iš Reglamento Nr. 1400/2002 10 straipsnio nuostatų aiškiai išplaukia, kad EB 81 straipsnio 1 dalyje numatytas draudimas buvo nuo 2003 m. spalio 1 d. taikytinas sutartims, kurios nebuvo pritaikytos įgyvendinti šiame reglamente numatytas išimties sąlygas.
- 45 Tačiau, pagal Reglamento Nr. 1400/2002 4 straipsnio 1 dalies pirmąjį sakinį ir kaip tai išplaukia iš jo dvyliktos konstatuojamosios dalies, šiame reglamente numatyta išimtis netaikoma sutartims, kuriose numatytas bent vienas 4 straipsnio 1 dalyje išvardytas pagrindinis apribojimas.
- 46 Iš to išplaukia, priešingai nei nurodo prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekęs teismas ir kaip teigia visos pastabas pateikusių šalys, kad pasibaigus šiam

pereinamajam laikotarpiui Reglamente Nr. 1400/2002 numatyta grupinė išimtis, kaip teisingai nurodė generalinis advokatas savo išvados 30 punkte, netaikoma sutartims, kuriose, nors ir sudarytose pagal Reglamentą Nr. 1475/95, yra įtvirtintas vienas iš pagrindinių apribojimų.

⁴⁷ Kai susitarimas neatitinka reglamente, įtvirtinančiame išimtis, numatytų sąlygų, jo nuostatas gali drausti EB 81 straipsnio 1 dalis, jei pastarosios taikymo sąlygos yra įgyvendintos, o išimties sąlygos pagal EB 81 straipsnio 3 dalį nėra įvykdytos.

⁴⁸ Su EB 81 straipsniu nesuderinamų sutarties sąlygų draudimo pasekmės visiems kitiems sutarties elementams ar kitoms iš jos išplaukiančioms pareigoms vis dėlto nėra Bendrijos teisės dalykas. Todėl nacionalinis teismas pagal taikomą nacionalinę teisę privalo įvertinti galimo tam tikrų sąlygų draudimo pagal EB 81 straipsnį apimtį ir pasekmes visiems sutartiniams santykiams (šiuo klausimu žr. Sprendimo 1986 m. gruodžio 18 d. *VAG France*, 10/86, Rink. p. 4071, 14 ir 15 punktus ir Sprendimo 1998 m. balandžio 30 d. *Cabour*, C-230/96, Rink. p. I-2055, 51 punktą).

⁴⁹ Tačiau ieškovės pagrindinėse bylose mano, kad turint omenyje Reglamento Nr. 1475/95 5 straipsnio ir Reglamento Nr. 1400/2002 4 ir 10 straipsnių viršenybę nacionalinė teisė turi būti aiškinama suderinus su Bendrijos teise taip, kad konkurenciją ribojančių sutarties sąlygų draudimas automatiškai nedaro visos sutarties negaliojančios. Jų nuomone, tokia pasekmė galėtų atsirasti, tik jei platintojas be rimto pagrindo atsisakytų tiekėjo pasiūlytų sutarties sąlygų siekdamas prisitaikyti prie pasikeitusios teisinės situacijos.

50 Šis teiginys neturėtų būti priimtinas. Kai sutartyje yra įtvirtintas vienas iš Reglamento Nr. 1400/2002 4 straipsnyje numatytų pagrindinių apribojimų, Bendrijos teisei neprieštarauja tai, kad apribojančių šios sutarties sąlygų draudimas pagal nacionalinę teisę reikštų visos sutarties negaliojimą, nes ši nuostata, viena vertus, kaip išplaukia ir iš dvyliktos reglamento konstatuojamosios dalies, numato žymiai didesnius konkurencijos apribojimus aptariamame sektoriuje, o, kita vertus, numato grupinės išimties netaikymą visai aptariamai sutarčiai.

51 Todėl į antrąjį klausimą reikia atsakyti, kad Reglamento Nr. 1400/2002 4 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad, pasibaigus šio reglamento 10 straipsnyje numatytam pereinamajam laikotarpiui, jame numatyta grupinė išimtis yra netaikoma sutartims, atitinkančioms Reglamente Nr. 1475/95 numatytas grupinės išimties sąlygas ir kuriose buvo įtvirtintas bent vienas šiame 4 straipsnyje nurodytas pagrindinis apribojimas, t. y. visos konkurenciją ribojančios sutarties sąlygos galėtų būti draudžiamos pagal EB 81 straipsnio 1 dalį, jei išimties sąlygos pagal EB 81 straipsnio 3 dalį nebuvo įvykdytos.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

52 Kadangi šis procesas pagrindinių bylų šalims yra vienas iš etapų prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (trečioji kolegija) nusprendžia:

- 1. Vien dėl 2002 m. liepos 31 d. Komisijos reglamento (EB) Nr. 1400/2002 dėl Sutarties 81 straipsnio 3 dalies taikymo vertikalių susitarimų ir suderintų veiksmų rūšims motorinių transporto priemonių sektoriuje išgaliojimo neatsirado būtinybė pertvarkyti tiekėjo distribucijos tinklą 1995 m. birželio 28 d. Komisijos reglamento (EB) Nr. 1475/95 dėl Europos Bendrijų steigimo sutarties (81) straipsnio 3 dalies taikymo kai kurioms transporto priemonių distribucijos ir techninės priežiūros paslaugų teikimo po pardavimo susitarimų rūšims 5 straipsnio 3 dalies pirmosios pastraipos pirmos įtraukos prasme. Tačiau išgaliojus šiam reglamentui, atsižvelgiant į konkrečias kiekvieno tiekėjo distribucijos tinklo organizavimo ypatybes, galėjo prireikti padaryti tokių esminių pakeitimų, kurie būtų laikomi tikra šio tinklo pertvarka šios nuostatos prasme. Nacionaliniai teismai ir arbitražo institucijos turi įvertinti, ar, atsižvelgiant į visas konkrečias ginčo, kurį jie nagrinėja, aplinkybes, tai yra tikra tinklo pertvarka.**
- 2. Reglamento Nr. 1400/2002 4 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad pasibaigus šio reglamento 10 straipsnyje numatytam pereinamajam laikotarpiui jame numatyta grupinė išimtis yra netaikoma sutartims, atitinkančioms Reglamente Nr. 1475/95 numatytas grupinės išimties sąlygas ir kuriose buvo įtvirtintas bent vienas šiame 4 straipsnyje nurodytas pagrindinis apribojimas, t. y. visos konkurenciją ribojančios sutarties sąlygos galėtų būti draudžiamos pagal EB 81 straipsnio 1 dalį, jei išimties sąlygos pagal EB 81 straipsnio 3 dalį nebuvo įvykdytos.**

Parašai.